

Dokteren in het museum

Artsen kijken in een museum al gauw met een andere blik naar kunst dan de gemiddelde bezoeker. 'Zie ik daar xanthelasmata?' Daar word je zelfs een betere dokter van. Vandaar dat aan Amerikaanse universiteiten kunst-kijk-programma's bestaan voor medisch studenten. **Sophie Broersen**

Links op blz. 16 de Mona Lisa van Leonardo Da Vinci; boven De anatomische les van Dr. Nicolaes Tulp van Rembrandt van Rijn; daaronder Het zieke kind van Gabriël Metsu. Hierboven Bathsheba van Rembrandt van Rijn.

De Mona Lisa. Uren wachten voor de deuren van het Louvre, een eindeloze rij Japanners getrotseerd, en daar sta je dan, oog in oog met wellicht het bekendste schilderij op aarde. Dan sta je toch alleen maar te staren en te denken hoe geweldig mooi het is? Waarschijnlijk niet, als je dokter wordt of bent. Die mysterieuze oogopslag, daar is vast een goede verklaring voor. Dat dacht bijvoorbeeld de Italiaanse arts Vito Franco: ze heeft gewoon hoog cholesterol, je ziet de xanthelasmata (onderhuidse vetophopingen) zitten. Die bobbel op haar rechterhand is duidelijk een lipoom.

Als je dan toch in het Louvre bent, loop je natuurlijk door naar het schilderij Bathsheba van onze beroemde landgenoot Rembrandt van Rijn. Zijn geliefde Hendrickje Stoffels zou model hebben gestaan voor de afbeelding van de

bijbelse Bathsheba die een bad neemt. Op de linkerborst lijkt een intrekking te zien en een vreemde kleur. Onder de oksel zit een zwelling. Uitgezaaide borstkanker? Er zijn dokters die dat zeker weten, andere bronnen zeggen dat Stoffels aan tbc of de pest stierf, en pas negen jaar na vervaardiging van het schilderij.

Ontdekkingsreizigers

Het is een populair gebruik onder dokters om al rondlopend in het museum diagnoses te stellen bij de mensen die staan afgebeeld op oude schilderijen. Regelmatig publiceren medici er zelfs over in vakbladen en niet zelden halen deze artikelen de populaire pers. Sommige dokters hebben er zelfs prachtige boeken over geschreven, zoals de Vlaamse emeritus hoogleraar reumatologie Jan

Dequeker. Overigens komt zijn interesse voort uit een specifieke vraag: of reumatische aandoeningen ontstonden in de 'Nieuwe Wereld' en door ontdekkingsreizigers mee terug zijn genomen naar Europa. Dequeker geloofde dat niet en vond aanwijzingen op oudere schilderijen dat reumatische aandoeningen wel degelijk al voor die tijd voorkwamen (zie ook MC 51-52/1999: 1782). Zo kan het bestuderen van kunst leiden tot nieuwe inzichten over het vóórkomen van ziekten in bepaalde periodes. Aardige bijkomstigheid: er staan aandoeningen op oude schilderijen die tegenwoordig bijna niet meer te zien zijn, zeker niet in vergevorderde stadia, en niet in de westerse wereld. Neem bijvoorbeeld syfilis, een aandoening die weinig voorkomt en doorgaans vroeg ontdekt en behandeld wordt. Je leert wel over de verschillende stadia, maar in de dagelijkse praktijk zul je gummata minder vaak tegenkomen dan in het museum.

Betere diagnosticus

Het is niet nodig om ziektes te ontdekken op schilderijen, om een betere dokter te worden van kunst. Alleen al het

Zelf op kunst-kijk-cursus

Een van de schilderijen die studenten tijdens de Yale-cursus analyseren, is *The Death of Chatterton*, door Henry Wallis (1856). Op de website van de universiteit vind je de volgende vijf discussiepunten. Op bladzijde 30 staan mogelijke antwoorden.

1. Waar in het huis bevindt zich deze kamer?
2. Op welk moment van de dag speelt dit tafereel zich af?
3. Hoe oud schat je de afgebeelde persoon in?
4. Wat valt je op aan zijn armen en handen?
5. Enig idee waaraan hij stierf?

**'Een betere kijker,
is een betere dokter'**

goed kijken en goed beschrijven van wat er te zien valt, helpt om een betere diagnosticus te worden. In 2001 bestudeerden dermatologen en een kunsthistoricus van de Yale universiteit in Amerika het effect van kunstcursussen tijdens de medische studie. Eén groep studenten kreeg klinisch onderwijs van een arts die hielp bij het afnemen van de anamnese en het uitvoeren van lichamelijk onderzoek. Een andere groep nam deel aan een programma

waarbij ze schilderijen goed moesten bekijken en er daarna in detail over moesten vertellen aan medestudenten. Het was zaak om niet alleen te zeggen 'de afgebeelde vrouw is verdrietig', maar om precies te omschrijven waarom dat zo leek. Lag het aan de ogen, de mond, of waren er andere aanwijzingen?

Vooraf en na de onderwijsperiode werden de studenten getest op hun diagnostische vaardigheden door ze een serie foto's te laten zien waarop mensen met bepaalde aandoeningen te zien waren. De studenten moesten van elke foto opschrijven wat ze zagen. Niet de diagnose, maar alleen wat ze konden waarnemen. Op elke foto konden negen of tien kenmerken benoemen. De kunstgroep ging er meer op vooruit dan de andere groep. Het programma was zo succesvol dat geneeskundestudenten het nog steeds kunnen volgen, niet alleen aan de Yale universiteit; zeker twintig andere instituten doen het na. Volgens de dermatoloog die ooit op het idee kwam van de kunst-kijk-cursussen, helpt het dat studenten onbevengd naar een schilderij kunnen kijken, meer dan

naar een patiënt. Bij een schilderij hoeven ze niet meteen al zenuwachtig te bedenken wat de diagnose kan zijn. Ze kunnen onbevengd kijken en alles beschrijven, daarna pas vormen ze een hypothese over wat er aan de hand kon zijn. Zoals een deelnemende student in een filmpje op de website van de Yale universiteit zegt: 'Een betere kijker is een betere dokter.' *Ais*

Scan de QR-codes met je mobiele telefoon en bekijk deze links. Die vind je ook onder dit artikel op www.artsinspe.nl

Filmpje over programma aan Yale

Bespreking boek van Dequeker, onder meer over Een-dokter-kijkt-naar-kunst

knmg Loopbaanbureau

Werk aan je carrière!

Een greep uit ons uitgebreide aanbod:

Solliciteren naar een opleidingsplaats

TRAINING

Voor basisartsen die zich oriënteren op en/of solliciteren naar een opleidingsplaats.

DUUR: Twee dagdelen en een individueel gesprek

KOSTEN: 275 euro (KNMG-leden), 400 euro (niet-leden) inclusief een intakegesprek, voorbereiding en feedback op cv, brief en sollicitatieformulier, de training, telefonische feedback na sollicitatie en de reader.

DATUM, TIJDSTIP EN LOCATIE: 1 maart van 09.30 - 17.00 uur, Maastricht

Binnen nu of een halfjaar meedoen met een opleidingsronde? Deze training is specifiek gericht op het vergroten van je kans op een opleidingsplaats. Er wordt uitgebreid stilgestaan bij de voorbereiding op en het oefenen van een sollicitatiegesprek.

Posterpresentatie

WORKSHOP

Voor studenten, coassistenten, aiossen, basisartsen en specialisten

DUUR: Een dagdeel

KOSTEN: coassistenten: 50 euro (KNMG-leden) en 75 euro (niet-leden), aiossen en basisartsen: 125 euro (KNMG-leden) en 187,50 euro (niet-leden)

DATUM, TIJDSTIP EN LOCATIE: 20 april van 18.00 - 21.30 uur, Utrecht Domus Medica

Hoe ontwerp je een goede poster? En hoe bereid je je optimaal voor op de vragen van de bezoekers van je postersessie? Deze workshop biedt instrumenten voor opbouw en presentatie van je poster aan de hand van praktijkvoorbeelden en een demonstratie.

Kijk voor meer informatie, locaties en ons aanbod op www.knmg.nl/loopbaanbureau of mail loopbaanbureau@fed.knmg.nl